

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและประเด็นปัญหา

ในปัจจุบันรถยนต์มีความสำคัญอย่างมากกล่าวคือนอกจากใช้เป็นพาหนะในการดำเนินชีวิตประจำวันแล้ว รถยนต์ยังมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ในการประกอบธุรกิจอื่น ๆ อีกมากมาย จนรถยนต์กลายเป็นปัจจัยที่ 5 ในการดำรงชีวิตของคนในปัจจุบัน ความจำเป็นในการที่จะซื้อ รถยนต์มีอัตราการขยายตัวสูงมากขึ้นเรื่อยๆ แต่รถยนต์มีราคาค่อนข้างสูง อำนาจซื้อของประชาชนมีจำกัด ไม่สามารถซื้อรถยนต์เป็นเงินสดได้ทั้งหมด จึงมีความจำเป็นที่จะซื้อเป็นเงินผ่อนในหลากหลายรูปแบบ

ธุรกิจการให้เช่าซื้อรถยนต์เป็นสถาบันการเงินที่ให้บริการทางด้านสินเชื่อเพื่อการบริโภค ซึ่งเป็นช่องทางกำหนดยของระบบการตลาดรถยนต์ในประเทศไทยอีกทางหนึ่ง ธุรกิจเช่าซื้อสามารถตอบสนององความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศทางด้านสาธารณูปโภค และด้านการคมนาคม กล่าวคือการขนส่งทางบกเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก เนื่องจากเศรษฐกิจมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องมีระบบการขนส่งที่สมบูรณ์รองรับ โดยเฉพาะจังหวัดในภาคเหนือตอนบนซึ่งอาณาเขตติดต่อกันจึงเป็นการติดต่อกันด้านการขนส่งทางบก ส่วนใหญ่จะใช้รถยนต์เป็นพาหนะ

ตารางที่ 1.1 ยอดจำหน่ายรถยนต์ในเขตจังหวัดลำปาง, แพร่, น่าน, อุตรดิตถ์ ตั้งแต่ ปี 2537 ถึงปี 2541 จำแนกตามลักษณะการซื้อ

ปี	เช่าซื้อ		ซื้อสด		ยอดรวม	
	จำนวน (คัน)	ร้อยละ	จำนวน (คัน)	ร้อยละ	(คัน)	ร้อยละ
2537	2,506	64.01	1,409	35.99	3,915	100
2538	3,119	69.62	1,361	30.38	4,480	100
2539	7,678	67.71	3,662	32.29	11,340	100
2540	4,867	55.41	3,916	44.59	8,783	100
2541	1,256	52.16	1,152	47.84	2,408	100
เฉลี่ย	3,885	62.81	2,300	37.19	6,185	100

ที่มา : บริษัท สยามพาณิชย์ดีเอสซี จำกัด (มหาชน) สาขาลำปาง

จากสถิติจดทะเบียนรถยนต์ใหม่ของจังหวัดลำปาง, แพร่, น่าน, อุตรดิตถ์ ในตารางที่ 1 จะเห็นว่าสัดส่วนการซื้อรถยนต์โดยการเช่าซื้อที่มากกว่าการซื้อเป็นเงินสด ทั้งนี้เนื่องจากรถยนต์เป็นสินค้าที่มีราคาสูงผู้ซื้อไม่สามารถที่จะมีอำนาจซื้อสดได้ทั้งหมดทันที ความต้องการซื้อรถยนต์โดยการผ่อนส่งในระบบการให้เช่าซื้อจึงมีมากกว่า ช่องทางการจำหน่ายรถยนต์จึงมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องมีการให้เช่าซื้อเข้ามาเกี่ยวข้อง ธุรกิจเช่าซื้อส่วนใหญ่เป็นสถาบันการเงินที่ให้สินเชื่อเพื่อการบริโภคสำหรับลูกค้าที่ต้องการซื้อรถยนต์เป็นเงินผ่อน ธุรกิจเช่าซื้อจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งของช่องทางการจำหน่ายรถยนต์ทั้งในอดีตปัจจุบันและอนาคต ธุรกิจเช่าซื้อจึงเป็นธุรกิจหนึ่งที่น่าสนใจศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดหนี้มีปัญหา เนื่องจากในปัจจุบันสถาบันการเงินแทบทุกแห่งจะมีปัญหาเรื่องนี้เสียที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ สถาบันการเงินใดที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้เสียได้ สถาบันนั้นก็จะมีปัญหาตามมามากมายจนในที่สุดต้องปิดกิจการไปดังเช่นสถาบันการเงินหลายแห่งที่ปิดกิจการไปแล้ว

ปัญหาที่ธุรกิจเช่าซื้อประสบอยู่ในปัจจุบันก็คือ มีหนี้ค้างชำระอยู่อีกเป็นจำนวนมากที่ไม่ชำระตามงวดที่ตั้งกำหนด แนวทางแก้ปัญหาก็คือแก้ไขหนี้ที่มีปัญหาที่มีอยู่ในปัจจุบันพร้อมกับศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดหนี้มีปัญหา เพื่อให้ทราบว่าปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลทำให้เกิดหนี้มีปัญหา และนำไปปรับปรุงแก้ไขหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้สินเชื่อเช่าซื้อต่อไปในอนาคต

ตารางที่ 1.2 ปริมาณรถยนต์และยอดลูกหนี้ที่ให้เช่าซื้อของบริษัทสยามพาณิชย์ลีสซิ่ง จำกัด (มหาชน) สาขาลำปาง ตั้งแต่ปี 2538 ถึงปี 2541

ปี	จำนวนคัน	ยอดลูกหนี้ (พันบาท)	จำนวน ที่เช่าซื้อทั้งระบบ (คัน)	ส่วนแบ่งตลาด (ร้อยละ)
2538	1,801	551,461	3,119	57.74
2539	1,633	513,636	7,678	21.29
2540	1,069	326,907	4,867	21.96
2541	711	232,489	1,256	56.61
เฉลี่ย	1,304	406,123	4,230	31.00

ที่มา : บริษัท สยามพาณิชย์ลีสซิ่ง จำกัด (มหาชน) สาขาลำปาง

จากการเปรียบเทียบปริมาณรถยนต์ที่ให้เช่าซื้อของบริษัทสยามพาณิชย์ลีสซิ่ง จำกัด (มหาชน) สาขาลำปาง ซึ่งใช้เป็นกรณีศึกษากับสถิติจดทะเบียนรถยนต์ของจังหวัดลำปาง, แพร่, น่าน, อุตรดิตถ์ ที่ซื้อโดยการเช่าซื้อทั้งหมดทั้งที่เช่าซื้อจากสถาบันการเงินและตัวแทนจำหน่ายให้เช่าซื้อเอง จะเห็นว่าบริษัทฯ มีส่วนแบ่งตลาดในระบบเช่าซื้อในสัดส่วนที่สูง ซึ่งจากการเปรียบเทียบกับบริษัทฯ อื่นแล้วจะจัดอยู่อันดับต้น ๆ มาโดยตลอดการเลือกตัวแทนประชาชนกรจากบริษัท จึงเชื่อได้ว่าน่าจะเป็นตัวแทนประชากรในระบบเช่าซื้อได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ 1.3 ปริมาณลูกหนี้ที่มีปัญหาในการชำระค้างงวดเข้าชื่อ บริษัท สยามพาณิชย์ ลีสซิง จำกัด (มหาชน) สาขาต่าง ตั้งแต่กรกฎาคม 2537 - ธันวาคม 2539

ปี	หนี้ปกติ		หนี้ไม่ปกติ				รวม	รวมทั้งสิ้น			
	(ไม่ค้างชำระ)		หนี้ควรเอาใจใส่เป็นพิเศษ (ค้าง 1-3 งวด)		หนี้ต่ำกว่ามาตรฐาน (ค้าง 4-6 งวด)				หนี้สงสัยจะสูญ (ค้างเกิน 6 งวดขึ้นไป)		
	จำนวนเงิน (พันบาท)	ร้อยละ	จำนวนเงิน (พันบาท)	ร้อยละ	จำนวนเงิน (พันบาท)	ร้อยละ			จำนวนเงิน (พันบาท)	ร้อยละ	
2537											
ม.ค.	451,000	67.61	172,951	25.93	9,664	1.45	33,433	5.01	216,048	31.39	667,048
ก.พ.	464,278	69.99	172,752	25.30	9,320	1.37	36,524	5.35	218,596	32.01	682,874
มี.ค.	474,213	67.71	181,860	25.97	7,623	1.09	36,673	5.23	226,156	32.29	700,369
เม.ย.	454,465	65.61	208,943	30.17	5,990	0.87	23,234	3.35	238,167	34.39	692,632
พ.ค.	472,104	67.13	198,716	28.26	9,323	1.33	23,082	3.28	231,121	32.87	703,225
มิ.ย.	494,370	69.18	184,610	25.84	11,081	1.55	24,521	3.43	220,212	30.82	714,582
ก.ค.	495,030	67.66	202,363	27.66	8,610	1.18	25,595	3.50	237,568	32.43	731,589
ส.ค.	516,288	69.94	194,180	26.13	6,317	0.86	21,340	2.89	221,864	30.06	738,125
ก.ย.	521,602	69.49	200,123	26.66	8,249	1.10	20,658	2.75	229,030	31.51	750,632
ต.ค.	521,317	68.52	210,434	27.66	8,426	1.11	20,637	2.71	239,497	31.48	760,814
พ.ย.	523,913	68.13	214,930	27.95	8,475	1.10	21,693	2.82	245,098	31.87	769,011
ธ.ค.	531,280	67.86	214,697	27.42	14,160	1.81	22,796	2.91	251,653	32.14	782,933
เฉลี่ย		68.09		27.11		1.23		3.57		31.91	100%

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ปี	หนี้ปกติ		หนี้ไม่ปกติ						รวม	รวมทั้งสิ้น									
	(ไม่ค้างชำระ)		หนี้คงเหลือเฉพาะ		หนี้ต่ำกว่ามาตรฐาน (ค้าง 4-6 งวด)		หนี้สงสัยจะสูญ (ค้างเกิน 6 งวดขึ้นไป)												
	จำนวนเงิน (พันบาท)	ร้อยละ	จำนวนเงิน (พันบาท)	ร้อยละ	จำนวนเงิน (พันบาท)	ร้อยละ	จำนวนเงิน (พันบาท)	ร้อยละ											
2538																			
ม.ค.	544,437	67.30	224,839	27.79	10,009	1.24	29,701	3.67	264,549	32.70	808,986								
ก.พ.	556,094	67.32	229,241	27.75	11,048	1.34	29,621	3.59	269,910	32.68	826,004								
มี.ค.	585,280	67.78	232,349	26.91	13,605	1.58	32,263	3.73	278,217	32.22	863,497								
เม.ย.	600,651	66.55	252,318	27.96	14,374	1.59	35,175	3.90	301,867	33.45	902,518								
พ.ค.	627,210	67.56	249,900	26.92	14,871	1.60	36,430	3.92	301,201	32.44	928,411								
มิ.ย.	632,421	66.16	267,125	27.94	18,773	1.96	37,622	3.94	323,520	33.84	955,941								
ก.ค.	693,424	68.44	269,378	26.59	10,009	0.99	40,278	3.98	319,665	31.56	1,013,089								
ส.ค.	711,153	68.17	277,374	26.59	16,509	1.58	38,203	3.66	332,086	31.83	1,043,239								
ก.ย.	721,819	66.81	303,104	29.06	12,528	1.16	42,909	3.97	358,541	33.19	1,080,360								
ต.ค.	710,064	64.30	331,141	29.99	18,660	1.69	44,391	4.02	394,192	35.70	1,104,256								
พ.ย.	828,940	73.86	215,520	19.20	23,180	2.06	54,722	4.88	293,422	26.14	1,122,362								
ธ.ค.	677,718	61.21	345,816	31.23	25,320	2.29	58,334	5.27	429,470	38.79	1,107,188								
เฉลี่ย		67.12		27.19		1.61		4.08		32.88	100%								

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ปี	หนี้ปกติ		หนี้ไม่ปกติ						รวม	รวมทั้งสิ้น									
	(ไม่ค้างชำระ)		หนี้ควรวางใจได้เป็นพิเศษ (ค้าง 1-3 งวด)		หนี้ต่ำกว่ามาตรฐาน (ค้าง 4-6 งวด)		หนี้สงสัยจะสูญ (ค้างเกิน 6 งวดขึ้นไป)												
	จำนวนเงิน (พันบาท)	ร้อยละ	จำนวนเงิน (พันบาท)	ร้อยละ	จำนวนเงิน (พันบาท)	ร้อยละ	จำนวนเงิน (พันบาท)	ร้อยละ											
2539																			
ม.ค.	651,315	59.95	341,506	31.43	24,774	2.28	68,930	6.34	435,210	40.05	1,086,525								
ก.พ.	614,680	57.63	353,627	33.18	29,616	2.78	67,800	6.36	451,043	42.32	1,065,723								
มี.ค.	607,047	57.87	345,161	32.90	25,599	2.44	71,268	6.79	442,028	42.13	1,049,075								
เม.ย.	574,775	56.82	348,219	34.43	35,785	3.54	52,691	5.21	436,695	43.18	1,011,470								
พ.ค.	582,677	57.18	331,772	32.56	32,638	3.20	71,973	7.06	436,383	42.82	1,019,060								
มิ.ย.	584,635	57.49	368,981	32.36	26,385	2.60	76,750	7.55	432,116	42.51	1,016,751								
ก.ค.	610,320	60.54	308,890	30.64	23,590	2.34	65,296	6.48	397,776	39.46	1,008,096								
ส.ค.	619,796	61.62	297,269	29.56	23,526	2.34	65,220	6.48	386,015	38.38	1,005,811								
ก.ย.	610,992	61.47	297,818	29.96	28,766	2.90	56,379	5.67	382,963	38.53	993,955								
ต.ค.	622,685	62.23	292,482	29.23	25,171	2.52	60,243	6.02	377,896	37.77	1,000,581								
พ.ย.	620,315	62.62	285,857	28.86	23,350	2.36	61,031	6.16	370,238	37.38	990,563								
ธ.ค.	603,828	61.64	290,890	29.70	27,355	2.79	57,491	5.87	375,736	38.36	979,564								
เฉลี่ย		59.73		31.26		2.67		6.34		40.27		100%							

จากตารางที่ 1.3 จะเห็นว่าอัตราส่วนหนี้ปกติ (หนี้มีการชำระตรงตามเงื่อนไข) ต่อยอดลูกหนี้คงเหลือในปี 2537 มีอัตราส่วนโดยเฉลี่ยทั้งปีร้อยละ 68.09 แต่ในปี 2539 ลดลงร้อยละ 8.36 เหลือเพียงร้อยละ 59.73 ทำให้หนี้ที่ควรเอาใจใส่พิเศษ (ค้างชำระ 1-3 งวด) ในปี 2537 เพิ่มจากร้อยละ 27.11 เป็น 31.26 ในปี 2539 หนี้ต่ำกว่ามาตรฐาน (ค้างชำระ 4-6 งวด) เพิ่มจากร้อยละ 1.23 เป็น 2.67 และหนี้สงสัยจะสูญเพิ่มจากร้อยละ 3.57 เป็น 6.34 ในช่วงเวลาเดียวกันเมื่อดูจากอัตราส่วนดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าลูกหนี้เข้าซื้อรถยนต์จะมีแนวโน้มที่มีปัญหาในการค้างชำระเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และเพิ่มขึ้นในอัตราส่วนค่อนข้างสูง มีอัตราส่วนร้อยละ 31.91 ในปี 2537 เพิ่มเป็นร้อยละ 32.88 ในปี 2538 และเป็นร้อยละ 40.27 ในปี 2539 ตามลำดับ

ประเด็นปัญหา คือ มีปัจจัยสำคัญอะไรบ้างที่ทำให้เกิดหนี้มีปัญหาในธุรกิจเช่าซื้อรถยนต์เป็นสิ่งที่จำเป็นจะต้องศึกษาทั้งปัจจัยภายนอก ลูกหนี้และธุรกิจเช่าซื้อ ว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่ก่อให้เกิดหนี้มีปัญหาต่อธุรกิจเช่าซื้อเพื่อให้ธุรกิจเช่าซื้อสามารถรักษาระดับลูกหนี้ที่มีปัญหาไม่ให้สูงเกินไปกว่าปัจจุบันหรือเป็นไปตามเป้าหมายที่บริษัทกำหนด เพราะการที่บริษัทมีปริมาณลูกหนี้ที่มีปัญหาเป็นจำนวนมากจะทำให้บริษัทสูญเสียโอกาสในการเรียกเก็บเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยคืนตามงวดที่ต้องชำระบริษัท ต้องรับภาระดอกเบี้ยจ่ายให้แก่ ผู้ที่บริษัท กู้ยืมเงินมาปล่อยสินเชื่อ และในกรณีมีจำนวนรถยึดส่งขายมากจะทำให้บริษัท ขาดทุนจากการขายเป็นจำนวนเงินที่สูงมาก เป็นภาระที่บริษัท จะต้องฟ้องร้อง เพื่อเรียกเก็บส่วนขาดทุนคืนจากลูกค้า ซึ่งโดยปกติที่ผ่านมาจะเรียกเก็บได้น้อยกว่าส่วนที่ขาดทุน และปัญหาที่สำคัญก็คือจะต้องติดตามเร่งรัด/ยึด/ส่งฟ้อง ซึ่งบริษัท จะต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดหนี้มีปัญหาธุรกิจเช่าซื้อรถยนต์ว่ามีปัจจัยอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขหนี้มีปัญหา หรือนำไปใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้เช่าซื้อแก่ธุรกิจเช่าซื้อ และยังใช้เป็นข้อมูลแก่ผู้สนใจทั่วไปด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดหนี้มีปัญหาธุรกิจเช่าซื้อรถยนต์ โดยศึกษาปัจจัยทางด้านลูกหนี้ว่ามีปัจจัยอะไรที่มีผลทำให้เกิดหนี้มีปัญหาธุรกิจเช่าซื้อรถยนต์และความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันหรือไม่ อย่างไร และเป็นไปในทิศทางใดต่อหนี้มีปัญหาของธุรกิจเช่าซื้อรถยนต์

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

- (1) ทราบถึงปัจจัยทางด้านลูกหนี้ที่มีผลทำให้เกิดหนี้มีปัญหารุกริบเข้าซื้อรถยนต์
- (2) ทราบแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้มีปัญญา
- (3) ทราบหลักเกณฑ์ที่ดีในการวิเคราะห์สินเชื่อเข้าซื้อรถยนต์

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มลูกค้าที่จะทำการวิจัยในครั้งนี้เป็นกลุ่มลูกค้าของบริษัท สยามพาณิชย์ลีสซิ่ง จำกัด (มหาชน) สาขาลำปาง ซึ่งลูกค้าของสาขามีภูมิลำเนาอยู่ในเขต 4 จังหวัด คือ จังหวัด ลำปาง, แพร่, น่าน, อุตรดิตถ์

1.5 นิยามศัพท์

"เช่าซื้อ" ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ได้ให้ความหมายไว้ว่าเช่าซื้อ หมายถึง การซื้อโดยผ่อนส่งเงินเป็นงวด ๆ เมื่อส่งเงินครบตามหนังสือสัญญาแล้วจึงจะได้กรรมสิทธิ์

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (มาตรา 572-มาตรา 574) "สำหรับผู้ให้เช่าซื้อการให้เช่าซื้อเป็นสัญญาซึ่งเจ้าของทรัพย์สินซึ่งเรียกว่า "ผู้ให้เช่าซื้อ" นำทรัพย์สินของตนออกให้เช่าโดยตกลงค่าเช่าซื้อเป็นงวด ๆ เมื่อครบกำหนดงวดที่เช่าซื้อแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อให้คำมั่นว่าจะโอนขายทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อนั้นตกเป็นของ "ผู้เช่าซื้อ"

สัญญาเช่าซื้อต้องทำเป็นหนังสือเท่านั้น มิฉะนั้นจะตกเป็นโมฆะ เว้นแต่จะตกลงเป็นอย่างอื่น หากผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่างวดเช่าซื้อทรัพย์สินจำนวน 2 งวดติดต่อกัน หรือกระทำผิดสัญญาเช่าซื้อในส่วนสาระสำคัญ ผู้ให้เช่าซื้อจะบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อนั้นได้ โดยริบเงินต่างงวดเช่าซื้อที่ได้มีการชำระมาแล้วทั้งสิ้น และยึดคืนทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อ (เข้าครอบครองทรัพย์สินนั้น) ในกรณีที่มีการผิดชำระค่างวดเช่าซื้องวดสุดท้าย ผู้ให้เช่าซื้อจะกระทำเช่นที่กล่าวข้างต้นได้ ก็ต่อเมื่อระยะเวลาในการชำระค่าเช่าซื้อผ่านพ้นไปอีกงวดหนึ่งนับจากงวดสุดท้าย

"ราคาเงินสด" หมายถึง ราคาที่ผู้ให้เช่าซื้ออาจขายทรัพย์สินนั้นได้เป็นเงินสด หรือราคาที่สามารถขายทรัพย์สินนั้นได้เป็นเงินสดในท้องตลาด ณ วันทำสัญญาเช่าซื้อ หรือวันตกลงทำสัญญาเช่าซื้อเกิดขึ้น

"เงินวางเริ่มแรก" (down payment) หมายถึง เงินที่ผู้เช่าซื้อชำระแก่เจ้าของทรัพย์สินเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของราคาเงินสด ณ วันที่มีการเช่าซื้อเกิดขึ้น

“ราคาเงินสดสุทธิ” หมายถึง ยอดสุทธิ ณ ขณะใดขณะหนึ่งของราคาเงินสดหักด้วยเงินวางเริ่มแรกและราคาเงินสดส่วนที่ได้ชำระเป็นเงินค่างวดแล้ว

“จำนวนเงินเช่าซื้อ” หมายถึง ผลรวมของเงินค่างวดที่ผู้เช่าซื้อจะต้องชำระแก่ผู้ให้เช่าซื้อตามระยะเวลาและเงื่อนไขในสัญญาเช่าซื้อ

“ดอกผลเช่าซื้อ” หมายถึง ดอกผลเช่าซื้อคำนวณเป็นร้อยละต่อปีจากราคาเงินสดสุทธิโดยคำนวณในลักษณะเดียวกับดอกเบี้ยจากการให้กู้ยืมเงินที่ชำระคืนเป็นงวด ๆ

“กำไรหรือขาดทุนที่เกิดจากการขายรถยัด” หมายถึง ผลต่างระหว่างราคาขายกับยอดหนี้ที่ลูกค้าต้องชำระ